

KORKU İNSANA HER ŞEYİ YAPTIRIR MI?

Korku insana her şeyi yaptırır mı?

Mesela ödemen gereken vergiyi doğru ve eksiksiz şekilde hesaplamanı sağlar mı? Korku mükellefleri koruyucu etki yapıp, incelenme tehlikesi olduğunu düşünerek vergisini eksiksiz hesaplama ve beyan vermeye yönlendirir mi? Hatta incelemeye karşılaşma olasılığını düşünerek daha dikkatli davranmaya ve işin sonunda bir vergi verme isteğine dönüşür mü?

Bence çok az bir ihtimalde dönüşebilir.

Aslında korku, kısa vadede vergi gelirini yükseltebilir, ama bunu uzun vade için düşündüğümüzde güven temelli, adil ve şeffaf bir vergi sistemi kadar etkili ve sürdürülebilir değildir.

Peki bütün bunları neden yazdım? Şundan dolayı;

Son zamanlarda vergi idaresi tarafından, tüzel ya da gerçek kişi mükelleflere veya mükellefiyeti olmayanlara gönderilen “izahat içerikli yazılar” (izaha davet mektupları ve bilgilendirici mesajlar), bunun yanın da Sayın Bakanın medyada yaptığı açıklamalar ile vergi idaresi yetkililerin inceleme ve bulunan matrah farkı bilgilendirmeleri, vergi kaçırmaya meyilli olanlar açısından bir korku, çekince ortamı oluşturabilecektir. Vergi inceleme haberleri, özellikle serbest meslek sahipleri, KOBİ’ler veya dijital gelir elde edenler gibi gruplarda korku veya caydırıcılık etkisi yaratabilir.

Beyan dışı gelirini gizleyen kişilerin gönüllü olarak vergi beyannamesi vermesine etki de edebilir. “Vergi denetimi bana da gelir” düşüncesiyle vergi verme davranışlarını teşvik

edebilir. Bu durum, devletin doğrudan denetime gerek kalmadan, vergi tahsilatını artırma stratejisine geçici olsa da hizmet edebilir.

Fakat şöyle bir durum var: Medyada yer alan vergi haberleri sadece incelemeye yönelik olup, vergi matrahını artırma ve buradan hareketle tahsilatı çoğaltmaya yarar sağlarken; diğer taraftan vergi sisteminin adil olup olmadığına dair tartışmaları da gündeme getirerek günün sonunda aslında vergi sisteminde büyük bir reforma ihtiyaç olduğunu konuya hakim olan olmayan herkesin dikkatine sunabilir.

Anayasamızın 73. maddesi, herkesin mali gücüne göre vergi vereceğini, toplanan vergilerin adil ve açık harcama şeklinde yapılması gerektiğini ifade ediyor. Mükelleflerin kazançları incelemeye açık olduğu kadar, vergi verenlerin de hesap sorma hakkı, vergisiyle yapılan hizmetlerin adil olup olmadığını sorgulama hakkı, israfı önlemek, kaynakların boşa harcanmadığından emin olma hakkı da aynı doğallıkla sağlanmalıdır. Adalet duygusuyla hareket edildiğinden emin şekilde vergi verirken herkesin üzerine düşeni yapıp yapmadığını bilmesi, vergilerini kullananlar açısından hesap verme korkusunun getireceği titizlikle yapılıyor mu düşüncesine cevap aramaya da yöneltebilir, hatta yöneltmesi de gerekiyor.

Şimdi “toplanan bütün vergilerin kalem kalem nereye harcandığını vergi verenlerin ya da genel anlamıyla vatandaşların bilmek gibi bir zorunluluğu yok” diyebilirsiniz. Ancak, çağdaş bir vergi sisteminde mükellefler bilme hakkına sahipler ve bu hakkı istediklerinde kullanmalılar.

Peki sürekli vergi veren mi korkacak?

Masanın diğer tarafından bakıldığında vergilerimizi harcayanlar (yani kamu görevlileri, bürokratlar, yerel yöneticiler vs.) harcama yaparken sorumluluk duymalı mı?

Eğer kasıtlı olarak yanlış, usulsüz, israf niteliğinde ya da

yolsuzluk içeren bir harcama yapılıyorsa, sorumluluk duymakla birlikte aynı zamanda korkmalılar. Vergi verenler açısından korku vergi gelirlerini kısmen artırıcı etki yaptığı gibi kamu parasını harcayanlar açısından da korku, kısa vadeli caydırıcılık sağlar, ama uzun vadede geçici bir etki yaratır.

Harcama yapanların sorumluluk bilinci ise uzun vadeli, kalıcı bir güvenlik sağlar. Kamu parasını harcayan kişiler, korkmaktan çok hesap verebilirlik hissiyle hareket etmelidirler. Ama harcamalarında şeffaflık ve gerekçe yoksa korkmaları gayet doğaldır, hatta gereklidir.

Toparlayacak olursak yüksek cezalar ve korku atmosferi, işletmeleri kayıt dışına itebilir. Bu da her zaman söylenen vergiyi tabana yayma isteğini daraltır. İnsanlar vergi ödeme sorumluluğunu vatandaşlık görevi olarak görmeyi bırakıp, sadece cezalardan kaçınmak için vergi ödemeye başlarsa, oluşturulmak istenen vergide gönüllü uyumu bozabilir. Vergi harcamaları da vatandaşın yararına dayalı, harcanan paranın devletin değil, halkın parası olduğu bilinci ile korkudan çok ahlaki ve hesap verebilirlik duygusuyla hareket edilerek harcanmadığı sürece ne toplanan vergiler yeter ne de mükelleflerin üzerinde ki vergi yükü hafifler.

Korkuya dayalı vergi politikaları ve çalışma şekilleri hiçbir zaman sürdürülebilir olmaz...